

5. Коваль І.О., Калічак Ю.Л. Психологічні особливості формування комунікативних вмінь дітей раннього віку. *The XIX International Scientific and Practical Conference «Modern problems in science»*, May 17– 20, 2022, Vancouver, Canada. P. 709–713.

6. Максименко Н. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності в учнів початкової школи на уроках української мови. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. № 51. С. 487–492.

7. Макушенко В. Розвиток мовлення та мислення: ігрові заняття для учнів початкової школи. *Початкова освіта*. 2015. № 7. С. 16–37.

8. Мелешко Л.В. Дидактична гра як засіб формування мовленнєвої компетентності учнів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 113–118.

9. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : навч. посіб. Київ : Конві Принт, 2020. 88 с.

10. Постанова Кабінету Міністрів України № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти». *Офіційний вісник України*. 2018. № 33. 1378 с.

11. Савченко О.Я. Українська мова та читання: підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) / О.Я. Савченко. Ч. 2. Київ: УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.

12. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

13. Чабайовська М.І., Омельченко Н.М., Синільник В.В. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти : у 2-х частинах. Ч. 1. Тернопіль: Астон, 2020. 160 с.

**Олег КЕКОШ,
Василь ГРИНЯК**
(Дрогобич, Україна)

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У СИСТЕМІ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ

Криза сучасного світу, складні реалії розвитку глобалізованого суспільства, трансформаційні процеси духовно-моральної сфери актуалізують блок проблем, пов'язаних з морально-етичним вихованням

підростаючого покоління. Сьогодні вкрай важливим є розуміння важливості моралі, етики, всього того, що пов'язане із духовним світом особистості. Виклики сучасного технізованого й інформатизованого світу посилюють увагу до проблеми морально-етичного виховання дітей власне у контексті взаємодії сім'ї та школи, адже родина, батьки, сім'я, загалом освітнє середовище є тими інституціями, які сприяють становленню особистості дитини, визначають її світоглядну парадигму, духовно-моральні характеристики загалом.

Аналіз наукового доробку означеної проблеми дає підставу стверджувати, що проблеми морально-етичного виховання учнів у контексті взаємодії сім'ї та школи були і залишаються в полі дослідницької уваги широкого кола науковців-педагогів. Серед них: О. Вишневський, О. Воропай, І. Коновальчук, К. Педь, Т. Пантюк, В. Сухомлинський та ін. [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Принагідно зауважуємо, що окреслена проблема вимагає сьогодні нових підходів, оскільки тривалий час світоглядне підґрунтя питання моралі та духовності базувалася на певних політичних постулатах, були почасти ідеологічно детермінованими.

Підхід до питань морально-етичного виховання підростаючого покоління в сучасних умовах повинен базуватися на принципах об'єктивного, ідеологічно відстороненого ставлення. Науково-академічний підхід до проблеми морально-етичного становлення особистості повинен ґрунтуватися на засадах свободи віросповідання, поваги до духовно-моральної спадщини, культурно-історичного надбання українського народу. Важливим є врахування дидактично-виховних засад релігійно-морального виховання у християнському надконфесійному форматі.

Морально-духовний розвиток і становлення особистості є результатом накопичення досвіду, тобто навчання і наступної його

імплементатії у щоденне життя. У дитини змалку відбувається розвиток елементарної моральної свідомості, дитина орієнтується в навколишньому соціальному світі і усвідомлює, що там діють певні норми поведінки.

Спільна дія родини і виховних суспільних інституцій, позитивні впливи, дотримання і пропагування загальнолюдських цінностей, активне включення до діяльності на ґрунті добра, честі, гідності, справедливості, співчуття дає підстави у майбутньому говорити про сформованість та адекватне розуміння сутності моралі і духовності у житті людини.

Проблема морально-етичного виховання старшокласників засадничо базується на методах і прийомах, якими відповідно володіють сім'я та школа. Цілком очевидно, що важелі та інструментарій, якими вони послуговуються, функціонально не зовсім тотожні. З огляду на це важливо є з'ясувати, як ці два суб'єкти виховного процесу можуть співпрацювати між собою. Адже поєднання їх виховного потенціалу є запорукою оптимального й ефективного процесу морально-етичного становлення старшокласника.

У контексті вивчення означеної проблеми важливим є дослідження можливостей співпраці сім'ї та школи у справі морально-етичного виховання, віднайдення виховної функціональної ніші сімейного та шкільного середовищ. Учень соціалізується у школі, однак первинне та пріоритетне значення у становленні його як особистості відіграє сім'я. Саме їй належить пальма першості у справі виховання дитини.

Серед найбільш дієвих засобів цього процесу вважаємо:

- особистий приклад батьків,
- релігійне, національне, патріотичне виховання у взаємодії виховних інституцій,
- активна участь дітей у тих формах виховної роботи, які стосуються моралі і духовності,

- акцентування на дієвій участі у різних видах роботи,
- формування розуміння пріоритетності загальнолюдських цінностей у житті кожного тощо.

У духовних здобутках українства вагому роль посідають сімейні традиції виховання підростаючого покоління, які означаються як «народна педагогіка». І саме сім'я є її основним носієм. Цінність досвіду «народної педагогіки» є надзвичайно вагомою, тому вкрай важливою є науково-академічна інтерпретація того, як він акумулюється у національно-виховній системі сучасності. Етнопедагогіка детермінує специфіку і спрямованість освітнього процесу, визначає його засадничі положення, впливає на етичні основи та духовний розвиток особистості.

Школа значною мірою дублює ці механізми виховного процесу, але у вже більш академічному, визначеному законодавчим полем (стосується християнської етики і релігійного виховання) форматі. У такому контексті важливим є з'ясування ролі у цьому процесі класного керівника, соціального педагога, заступника директора з організаційно-виховної роботи, психолога тощо. Цікавим і вагомим у цьому плані є аналіз виховного наповнення шкільних навчальних програм з предметів гуманітарного циклу.

Отже, питання моралі було і залишається пріоритетною освітньо-виховною проблемою. Сучасні суспільні обставини спонукають сім'ю і освітні заклади до пошуку нових, дієвих, активних шляхів та технологій залучення дітей до таких видів діяльності, які сприяли б формуванню духовно-моральних цінностей і пріоритетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис Київ : Оберіг, 1993. 589 с.

3. Коновальчук І. Особливості та механізми інноваційного мислення педагога. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі* : монографія. Житомир, 2012. С. 218–133.

4. Методика соціально-виховної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / авт.-упоряд. К.В. Педь. Полтава : ПДПУ, 2009. 254 с.

5. Пантюк Т. До питання про специфіку громадянського виховання в умовах українського державотворення *Особистість у розбудові відкритого демократичного суспільства в Україні*: збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції. Дрогобич, 2005. С. 453–454.

6. Сухомлинський В. Вибрані педагогічні твори : у 3-х т. Київ : Пед. думка, 2009. Т. 1.560 с.

*Оксана ТРЕТЯК
Катерина ПАВЛЮК,
(Рівне, Україна)*

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Реформування системи освіти України, реалізація Концепції Нової української школи базуються насамперед на викликах, які постають перед сучасним суспільством і передбачають нові підходи до навчання здобувачів освіти.

Перехід від традиційної форми навчання до інтерактивного навчання передбачає активну взаємодію між всіма учасниками освітнього процесу. Відповідно, інтерактивне навчання набуває широкого поширення і використання в усіх ланках системи освіти, оскільки сприяє ефективній активізації пізнавальної взаємодії та розвитку суб'єктів освітнього процесу (учнів, студентів, педагогів тощо) [6, с. 232].

Проблема застосування інтерактиву в освітньому процесі висвітлена у працях таких дослідників, як Є. Голант, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, В. Мельник, Л. Пироженко, Н. Побірченко,